

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI
VAZIRLIGI**

2024

**QASHQADARYO VILOYATI PEDAGOGLARNI
YANGI METODIKALARGA O‘RGATISH
MILLIY MARKAZI**

**Respublika ilmiy-amaliy
anjumani**

**UMUMTA’LIM MAKTAB O‘QITUVCHILARINING TA’LIM
SIFATI MONITORINGI NATIJALARI: MUAMMO VA
YECHIMLAR**

**QASHQADARYO VILOYATI PEDAGOGLARNI YANGI
METODIKALARGA O'RGATISH MILLIY MARKAZI**

**UMUMTA'LIM MAKTAB O'QITUVCHILARINING
TA'LIM SIFATI MONITORINGI NATIJALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**

**RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI
(QASHQADARYO VILOYATI, 2024-YIL 21-IYUN)**

**“ МОНИТОРИНГ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ УЧИТЕЛЕЙ
ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ: ПРОБЛЕМЫ И
РЕШЕНИЯ”**

**РЕСПУБЛИКАНСКАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ
(КАШКАДАРЬИНСКАЯ ОБЛАСТЬ, 21 ИЮНЯ 2024 ГОДА))**

**RESULTS OF TEACHING QUALITY MONITORING OF HIGH
SCHOOL TEACHERS: PROBLEMS AND SOLUTIONS**

**REPUBLICAN SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE
((KASHKADARYA REGION, JUNE 21, 2024))**

QARSHI-2024

5. Mamasakhatovna Y.S The Education-Science System Is a Factor That Accelerates the Development of Society and Increases Its Efficiency // Journal of Pedagogical Inventions and Practices. - 2021. - T . 2. - no. 2. - S. 97-98.

6. Mamasakhatovna Y.S The role of teachers in building the foundation of a new development period of Uzbekistan //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. - 2021. - T . 11. - no. 10. - S. 941-943.

KASBIY SHAKLLANISH VA KASBIY FAOLIYATNI TADQIQ ETISH PSIXOLOGIK - PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA

To‘xtayeva Jasmina Bobomurod qizi Psi-24/1-guruh talabasi

Suleymanova Arujan Bauirjan qizi Psi-23/1-guruh talabasi

Ilmiy maslahatchi: ChDPU Psixolgiya kafedrası

katta o‘qituvchisi Yuldasheva S.M

Shaxsning kasbiy kamoloti masalasi uning hayotida muhim o‘rin tutadigan faoliyat yo‘nalishidir. Bu faoliyat yo‘nalishini to‘g‘ri tanlash va belgilash keng ko‘lamdagi shaxsiy muammolarni hal etishga olib keladi. Shunga ko‘ra, quyidagi mulohazaga e‘tibor qaratish ancha muhimdir. “Kasb tanlash – kasb talablaridan kelib chiqib, bir qancha variantlar orasidan shaxsiy xususiyatlari va xislatlari ustuvorligiga ko‘ra munosibrog‘ini tanlashni bildiradi. Kasb tanlash kasbiy yo‘nalganlikka nisbatan bir muncha murakkabrog‘ jarayon. Chunki shaxsda kasbga xos xususiyatlar – muayyan kasbni egallashga tayyorgarlik (bilim, tajriba, dunyoqarash doirasining kengligini) darajasining mavjudligini aniqlash talab etiladi. Kasbiy shakllanish va kasbiy faoliyat muammolarini tadqiq etish dolzarb va keng qamrovli psixologik - pedagogik muammo sifatida baholash uchun barcha asoslar mavjud. Mazkur muammo ijtimoiy - iqtisodiy o‘zgarishlar sharoitida shaxs oldiga yanada kattaroq talablar qo‘yadi.

XXI asrning boshidagi kasb-korlikka doir axborotlar ko‘laminin ortganligi, inson ehtiyojlarining o‘sib borayotganligi, yangi sohalarning paydo bo‘layotganligi, kasb yo‘nalishlarining o‘zgarib borishi va shaxsning hayotga munosabatining o‘zgarayotganligi sifatlari bilan xarakterlanadi.

Ma‘lumki, shaxsning kasbiy shakllanishi to‘rt asosiy bosqichdan iborat bo‘lib, ularga quyidagilarni kiritish mumkin: a) kasbiy intilishlarning shakllanishi; b) kasbiy ta‘lim; v) kasbiy moslashish; g) shaxsning kasbiy faoliyatda qisman va to‘liq o‘zini-o‘zi bag‘ishlashi. Mazkur bosqichlarga mos holda kasbiy o‘zini o‘zi aniqlash jarayoni ham sodir bo‘ladi. Kasbiy o‘zini o‘zi aniqlash jarayoni psixologik adabiyotlarda etarli darajada chuqur yoritilgan bo‘lib, ayniqsa, psixologlar kasbiy intilishning shakllanishi va kasb tanlash bosqichlariga alohida e‘tibor qaratganlar.

Respublikamizda olib borilayotgan ijtimoiy – iqtisodiy islohotlar aholidan yuksak madaniyatni, o‘z kasbining mohir ustasi bo‘lishni talab etadi. Shu nuqtai nazardan kasbiy faoliyatning ikki xil jihati psixologik va pedagogik jihatlari farqlanadi. Kasbiy faoliyatning psixologik jihatlari xodimlarning kelajakda o‘z burch va majburiyatlarini samarali bajarishlari uchun ularga zarur bo‘lgan psixologik – pedagogik tamoymlar, kategoriyalar va tushunchalarni singdirish hamda kasb madaniyati va etikasi talablariga muvofiq hatti – harakatlarini izohlash, xizmat vazifalarini to‘g‘ri bajarishga o‘rgatish, o‘z kasbiga mehr – muhabbat, insonga hurmat bilan qarashni tarbiyalashda namoyon bo‘ladi.

Kasbiy faoliyatning pedagogik jihatlari esa xodimlar xulqidagi mavjud axloqiy – siyosiy xususiyatlarda aks etib, axloqiy prinsiplar va me‘yorlarning shaxs ongida qanday hosil bo‘lishi bilan belgilanadi. Axloqning shakllanishida atrofdagi turli xulq – atvordagi kishilar, shaxsiy tajriba, muayyan tiplar to‘g‘risidagi ma’lumotlar, ommaviy axborot vositalarida yoritilayotgan faktlar katta ahamiyatga ega.

Ilmiy manbalarning tahlili shundan dalolat beradiki, kasb tanlash, kasbga yo‘naltirish, kasbiy o‘zlikni anglash va aniqlashga taalluqli umummetodologik va nazariy muammolar borasida qator izlanishlar olib borilgan, bular: L.A.Aza, G.M. Belokrilova, A.E. Golomshtok, V.I. Jukovskaya, Ye.A. Klimov, M.X. Titma, P.A. Shavir, M.G. Davletshin, N.Sh. Shodiev, B.R. Qodirov, E. G‘. G‘oziev va boshqalar[1-14].

Qator tadqiqotlar kasb tanlash, kasbiy faoliyatga yaroqlilik va shaxsning kasbiy o‘zligini anglashi masalalari, kasbiy faoliyatning psixologik talablari va individ faoliyatining psixofiziologik asoslari, kasbiy qiziqishlarning shakllanishini o‘rganishga bag‘ishlangan. Bu yo‘nalishlarda M.X.Titma, Ye.A.Klimov, V.G.Maksimov, A.P.Chernyavchkaya, Ye.A.Golomshtok, K.M. Gurievich, N.D.Levitov va boshqalarning olib borgan tadqiqot ishlarini misol qilib keltirish mumkin[7-10].

orqali shaxsni aynan kasbiy o‘z o‘zini aniqlash jarayonini bosqichma bosqich ko‘rib chiqishimiz zarur bo‘ladi. Shunday qilib, kasbiy o‘z o‘zini aniqlash beshta bosqichni o‘z ichiga qamrab oladi:

1. Kasbni ilk tanlash bosqichi. Bu bosqichda bola kasblar olami haqida etarlicha tasavvurga ega bo‘ladi, o‘z ichki imkoniyatlari haqida kam biladi, uning kasbiy intilishi hali sust darajada bo‘ladi. Bu bosqich kichik maktab yoshiga taalluqli bo‘lib, unda kasbning mazmuni va ish sharoitlari haqida bolada savollar tug‘ilmaydi.

2. Kasbiy jihatdan o‘z-o‘zini aniqlash bosqichi katta maktab yoshiga to‘g‘ri keladi (15-17 yoshlar). Bu bosqichda ilk professional intilishlar paydo bo‘ladi va rivojlanadi hamda mehnatning turli xil sohalari ichidan o‘ziga ma’qulini tanlash jarayoni kuzatiladi.

3. Kasbiy ta'lim bosqichida tanlangan kasbni o'zlashtirish jarayoni sodir bo'ladi.

4. Kasbiy moslashish bosqichi kasbiy faoliyatning individual uslubining paydo bo'lishi hamda kishining ishlab chiqarish va ijtimoiy munosabatlar tizimiga bog'lanishi bilan xarakterlanadi.

5. Mehnatda o'zini ko'rsatish bosqichi (qisman yoki butunlay) kasbiy mehnatga taalluqli bo'lgan talablarning (kutilmalarning) bajarilishi yoki bajarilmasligi bilan bog'liq holda kechadi.

Shunday qilib, kasbiy jihatdan o'z o'zini aniqlash - shaxs kasbiy faoliyatining barcha davrlarini, ya'ni kasbiy intilishning paydo bo'lishidan tortib to mehnat faoliyatidan butunlay ozod bo'lgungacha bo'lgan davrlarni o'zida mujassamlashtirgan jarayondir. Aytish mumkinki, u insonning butun hayot yo'lini qamrab oladi. Albatta, bu jarayonning eng muhim bosqichlaridan biri kasb tanlash amalga oshiriladigan bosqichdir. To'g'ri tanlangan kasb, bir tomondan, shaxsning ichki imkoniyatlariga mos tushadi va uning insoniy baxti hamda kamolotini belgilaydi, ikkinchi tomondan esa yaxshi kasb egasining samarali mehnati ta'sirida jamiyat rivoji jadallashadi.

Shunday qilib, kasbiy o'zini-o'zi aniqlash o'zida quyidagi psixologik muammolarni mujassamlashtiradi: kasb tanlash, kasbiy yo'nalganlik, psixologik tayyorgarlik masalalaridan xabardorlik.

Xulosa va tavsiya. Umuman olganda kasb tanlash muammosi bilan bog'liq barcha jarayonlar quyidagi holatlarda o'z echimini topishi ko'zda tutiladi:

1. Kasb tanlash, kasbga o'zining mosligini aniqlash, kasbiy shakllanish, kasbiy rivojlanish uzluksiz davom etuvchi muammo bo'lib, davrning o'zgarishiga qarab unga ta'sir ko'rsatuvchi omillarning rolini aniqlash zarurdir.

2. Kasb tanlash, kasbga o'zining mosligini aniqlash, kasbiy shakllanish, kasbiy rivojlanish uzluksiz davom etuvchi muammo bo'lib, davrning o'zgarishiga qarab unga ta'sir ko'rsatuvchi omillarning rolini aniqlash zarurdir.

3. Talabalarning kasb tanlash va kasbiy shakllanishdagi tasavvurlari atrofdagilarning ta'sirida va mustaqil qaror qabul qilish layoqatiga ega emasligi tufayli yuz bermoqda. Natijada kasbiy shakllanish yo'nalishi bilan kasbiy maqsad o'rtasida moslik yo'qolgan.

Адабиётлар

1. Avlaev O. U. Gender differences of social intelligence in student development. Scientific journal "Psychology". 2021. № Pages 1, 34-41.

2. Абрамова Г.С. Практическаа психологиуа. Учебник длуа студентов вузов. – Изд., 6-е., перераб. и доп.- М.: Академический Проект, 2001.- 480 с.

N.SH. RUZMATOVA S. JALILOVA	MOTIVATSIYA MUAMMOSINING NAZARIY TAHLILLARI	295
O.B.OZODQULOV S. KOMILJONOVA Z. AVLOQULOVA	O'QUV JARRAYONINI SAMARALI TASHKIL ETISHDA BUYUK ALLOMALARIMIZNING G'OYA VA FIKRLARINING TUTGAN O'RNI	299
O.B.OZODQULOV R. SHODIYEVA M. YULDASHOVA	BUGUNGI KUNDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING TA'LIM-TARBIYA JARAYONIDAGI O'RNI VA UNI YUKSALTIRISH OMILLARI	304
O.B.OZODQULOV G. BAHRIDDINOVA N. MIRZAUSMONOVA	PROEKTIV METODIKALARDAN FOYDALANISH JARAYONIDA SHAXSNING PSIXODIAGNOSTIKASI	308
X.K.PAXIMOBA K. MAL'YCEVA	ВНЕДРЕНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС	313
X.K.PAXIMOBA E. ЛЮКЯНОВ K. ЧИПУРИН B. ЮНУСОВА	ВОЗМОЖНОСТИ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИИ МЕДИАОБРАЗОВАНИЯ	316
SH.R.SAMAROVA A. ABDURAXMONOV F. AXMADOVA A. XOLMURODOVA	DEVIANT XULQ-ATVORLI O'SMIRLAR IJTIMOY-PSIXOLOGIK MOSLASHUVINING O'ZIGA XOSLIGI	320
S.N.AMANGELDIYEV Z. JABORBERGANOVA	MUTAXASSISLIK FANLARINI O'QITISHNING INNOVATSION MUHITDAGI METODIKASI	323
B.N.TURAKULOV SH. KABULOVA S. MAMARAJABOVA Z. SAMINJANOVA	INSON QALBI EMOTSIONAL INTELLEKTNING YORQIN KUZGUSI	328
N.B.XUSANOVA Z. JABORBERGANOVA D. MUSINOVA SH. OLLOBERGANOVA	KICHIK MAKTAB YOSHIDA O'QUVCHILARNI MEHNATSEVARLIKKA O'RGATISH, MILLIY RUHDA SHAKLLANTIRISH	333
N.B.XUSANOVA S. TURG'UNOVA F. SHONAZAROVA	BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARIDA KASBIY KOMPETENTSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBALARIDAN FOYDALANISH	336
Г.МИРЗАРАХИМОВА М. РАХИМОВА Л. БАЁНОВА	ПОЗНАВАТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ДЕТЕЙ С ДЕФЕКТАМИ РЕЧИ	338
Г.МИРЗАРАХИМОВА М. ПАРДАЕВА М. РАХИМОВА	НУТҚ ФАОЛИЯТИ ВА УЛАРНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ	341
С.М. ЮЛДАШЕВА О'. МУХАММАДИЕВ SH. O'NAROVA	PEDAGOGIK TA'LIMDA TALABALARINING KASBIY TAYYORGARLIK XUSUSIYATLARI	347
С.М. ЮЛДАШЕВА T. SADULLAYEVA M. PARDABOYEVA	TASNIFLASH USULLARI BA TALABALARNING O'QUV NATIJALARINI BASHORAT QILISH	349
С.М. ЮЛДАШЕВА J. TO'XTAYEVA A. SULEYMANOVA	KASBIY SHAKLLANISH VA KASBIY FAOLIYATNI TADQIQ ETISH PSIXOLOGIK - PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA	352
D.R.ODILOVA	MTT XODIMLARI KOMPETENTLIGINI O'RGANISHNING IJTIMOY-PSIXOLOGIK MUAMMOLARI	355
M.J.ERNAZAROVA M. M.J.ERNAZAROVA M. IKROMOVA	TALABALARDA TA'LIM-TARBIYANI MILLIY QADRIYATLAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH	361
M.J.ERNAZAROVA O'.B. XURSANOVA	BO'LAJAK O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	364